

David H. Stern

Obnova židovske naravi evanđelja: Poruka za kršćane

Zagreb: Biblijski institut, 2025., str. 139

Dr. David H. Stern (31. listopada 1935., Los Angeles - 8. listopada 2022. Jeruzalem) cijenjeni je znanstvenik i pionir mesijanskoga židovskog pokreta. Rođen je u Los Angelesu 1935. godine. Stekao je doktorat znanosti ekonomije na Sveučilištu Princeton, bio je profesor na UCLA. Godine 1972. povjerovao je u Mesiju, u Isusa Krista, a nakon toga stekao je diplomu magistra bogoslovije na Fuller Theological Seminary, diplomirao je na Sveučilištu Judaism te je bio aktivan u mesijanskom židovskom pokretu. Godine 1979. obitelj Stern učinila je aliju (imigrirala u Izrael) te sada žive u Jeruzalemu. Dr. Stern autor je knjige *Messianic Jewish Manifesto* koja se sada zove *Messianic Judaism: A Modern Movement with an Ancient Past*. Dr. Stern iza sebe ostavlja suprugu Marthu, sina Daniela i kćer Miriam te njezina supruga Avija i devetero unučadi.

Zašto knjiga *Obnova židovske naravi evanđelja*? Što je to potrebno obnoviti? Kome je knjiga namijenjena? Dr. Stern u ovoj knjizi poziva kršćane da se vrate židovskim korijenima evanđelja kao ključni korak prema evangelizaciji Židova i ispunjavanju velikog posla Isusa Krista. Obnova židovske naravi evanđelja podrazumijeva ispunjavanje poruke evanđelja sadržajem koji ima u sebi, s jedne strane, sadržaj evanđelja sa židovskim narodom te, s druge strane, govor o međusobnom odnosu židovskog naroda i Crkve, ističe dr. Stern. Prema njegovim riječima, kada Crkva naviješta evanđelje kojemu nije obnovljena njegova židovska narav, u najboljem slučaju ne uspijeva navijestiti „sav naum Božji“ (Dj 20,27). U najgorem slučaju, možda prenosi ono što je Šaul (Pavao) nazvao „drugo evanđelje“ (Gal 1,6-9). Zbog toga pogrešnog propovijedanja ne pate samo Židovi već i pogani.

Knjiga je koncipirana u četiri poglavlja. Prvo poglavlje „Kontekstualizacija nasuprot obnove“ raspravlja o misiološkoj potrebi za kontekstualizacijom evanđelja u različitim kulturama ne zanemarujući židovski narod. Dr. Stern nastoji ukazati kako kroz primjer Šaula (Pavla) nisu svi razumjeli načelo transkulturalne evangelizacije jer se često evanđelje miješalo s kulturom te se okretanje od grijeha prema Bogu najčešće povezivalo s napuštanjem vlastite kulture i udaljavanjem od nje.

Drugo poglavlje „Obnova židovske naravi evanđelja“ teološka je analiza promjena koje će se dogoditi kada crkva vrati evanđelje svojim židovskim korijenima. U ovom dijelu knjige dr. Stern posebno ističe kako židovski narod mora shvatiti da će se ciljevi židovskog nastojanja ostvariti kada židovski narod spozna i povjeruje u Ješuu, židovskog Mesiju, dok Crkva mora shvatiti da će njeni ciljevi biti ostvareni samo kada svaki oblik antisemitizma nestane te kada prepozna blišku povezanost i jedinstvo sa židovskim narodom.

Treće poglavlje „Pretpostavke za obnavljanje židovske naravi evanđelja“ predstavlja apologetsku raspravu o potrebi davanja prioriteta obnovi židovstva evanđelja te dr. Stern ističe kako kršćanstvo, bez obzira što su neki oblici kršćanstva nežidovski, ima svoje korijene u judaizmu i židovskom narodu. Autor posebno naglašava kako je antisemitizam nespojiv s biblijskom vjerom te smatra kako je primjereno da kršćani poganske pozadine i mesijanski Židovi preuzmu odgovornost u vezi s tim, kao i priznanje krivnje Crkve prema Židovima bez obzira na njihovu reakciju.

Četvrto poglavlje „Blagoslovi“ opisuje blagoslove koji slijede nakon obnove židovske naravi evanđelja te posebno ističe kako će Crkva, a kako Židovski narod biti blagoslovljen. Što se tiče Crkve, ona treba pokazivati Božje milosrđe prema židovskom narodu, a to je jedino što će otopiti srca i učiniti da nespašeni Židovi postanu ljubomorni na kršćane, naglašava dr. Stern.

Na kraju knjige autor donosi dodatak „Najveći izazov Crkve – više od samo ‘voljeti’ Židove“, gdje dr. Stern ističe kako kršćani trebaju iznova definirati tko su oni u odnosu na židovski narod te zatim djelovati u skladu s time da bi zajedno s obnovljenim žarom predanja donijeli evanđelje židovskom narodu, Rječnik hebrejskih riječi i imena, Popis biblijskih citata i druge klasične literature te Opće kazalo.

U knjizi autor, dr. Stern, iskazuje uvjerenje kako će Izrael biti spašen zahvaljujući zajedničkim naporima mesijanskih Židova i Crkve da poprave svijet. Zato dr. Stern naglašava kako će obnova židovske naravi evanđelja imati za posljedicu da će i Crkva i židovski narod biti blagoslovljeni. S jedne strane, Crkva će biti blagoslovljena tako što će svaki njezin blagoslov, bilo duhovni ili materijalni za židovski narod zauzvrat donijeti blagoslov Crkvi, dok će s druge strane, i židovski narod biti blagoslovljen time što će moći ostvariti svoj cilj da bude svjetlo narodima kao što će primiti i izbavljenje koje dugo iščekuje. Taj blagoslov će doći preko kršćana kada učine Židove ljubomornima, kao što je zapisano u Poslanici Rimljanima 10,19: „Nego velim: Zar nije razumio Izrael? Prvi Mojsije govori: ‘Ja ću izazvati vaš ljubomor proti narodu, koji nije narod, nerazumnim narodom razdražit ću vas.’“

Knjiga dr. Sterna predstavlja izazov konvencionalnim kršćanskim idejama, kao i razmišljanje o zanemarenim pitanjima kao što su: važnost obnove istine ako Crkva želi ispuniti svoje poslanje pa i u odnosu na evangeliziranje Židova, kao i odmak Crkve od antisemitizma, prihvaćanje činjenice kako su u Kristu nežidovski kršćani uključeni u nacionalni život Izraela te kako nema razlike u njihovoj pripadnosti tijelu Mesije. Dr. Stern ističe kako Crkva ne može ispravno ispuniti Veliko poslanje ako nije spremna provesti potpunu obnovu i povratak židovskoj naravi evanđelja. Kao što autor navodi, ne radi se tu o promicanju judaizma, već o iskazivanju Božjeg milosrđa prema židovskom narodu, kao što je zapisano u Poslanici Rimljanima 11,30-32: „Jer kao što ste vi nekada bili neposlušni Bogu, ali ste sada zbog Izraelove neposlušnosti primili milosrđe; tako su i oni sada nepo-

slušni, kako bi time što im iskazujete ono isto milosrđe koje je Bog iskazao vama, i oni sada mogli primiti Božje milosrđe. Jer Bog je sve ljude zatvorio u neposlušnost, da bi svima iskazao milosrđe.“

Robert Bogešić

Dadon, Kotel

PaRDeS: Četiri židovske dimenzije razumijevanja Tore - Postanak

Zagreb: Profil i Židovska vjerska zajednica Bet Israel u Hrvatskoj, 2024., str. 508

Hrvatska biblika može se pohvaliti vrsnim prevoditeljima i predanim znanstvenim komentatorima svetopisamskoga teksta. Istovremeno, polje prevođenja tradicionalnih židovskih komentara na Petoknjižje, Proroke ili Spise, zakržljali je od svih drugih polja ove grane znanosti, čime je na gubitku prvenstveno domaća intelektualna publika jer stručnjaci mogu posegnuti za hebrejskim originalom; ili, barem, za bezbrojnim engleskim, njemačkim ili francuskim prijevodima.

Najmlađa monoteistička kultura, ona islamska, naziva pripadnike najstarije monoteističke skupine, Židove, imenom *ahlu-l-Kitab* – narod Knjige. Ne narod knjigā, u množini; niti narod književnosti, kao takove – već narod Knjige. Knjige s velikim K. Knjige nad knjigama! Knjige svih knjiga! Radi se, naravno, o TaNaHu (akronim početnih slova triju dijelova hebrejskog kanona: *Tora*/Petoknjižje *Neviim*/Proroci *Ketuvim*/Spisi) – hebrejskoj Bibliji, koju kršćanska tradicija (koja je istu nadopunila vlastitim Novim zavjetom) najčešće imenuje politički nekorektnim imenom „Stari zavjet“. I uistinu, kompletna židovska klasična književnost proizilazi iz Knjige. Mišna nije ništa drugo doli pokušaj da se objasne i osuvremene zakonski aspekti Knjige. Talmud nije ništa drugo doli pokušaj da se objašnjenja Knjige dana u Mišni prilagode životu u dijaspori, u Babilonu, te da se iz Knjige izvuku i moralne, dogmatske, filozofske, metafizičke ili eshatološke pouke i pouke. Iz ove perspektive i komentari na Talmud su, na koncu, zapravo komentari na Knjigu jer je i sam Talmud komentar Mišne, koja je komentar Knjige.

Jedan od središnjih žanrova klasične rabinske književnosti je *midraš*, opće ime kako za tehniku tumačenja biblijskog teksta, tako i za pojedinačne kodekse koji pripadaju žanru. Ovaj klasični rabinski žanr dijeli se na dva subžanra: *midraš halaha* (praktična pravna tumačenja Svetog teksta, bez obzira na to izvode li se posredstvom tehnike *midraš* iz Svetog teksta novi zakoni ili se već uvriježeni postbiblijski zakoni istom tehnikom dovode u vezu s vječnim Božjim Zakonom) i *midraš agada* (koji oko svetog teksta ispreda legende, povezuje aktualiju sa Sve-